

Huisdier van de toendra

door Marie Verheij

Tegen Kerst zie je ze overal weer verschijnen: de verlichte rendieren in de tuinen en op de gevels. Op zoek naar de oorsprong van het rendier in Fins Lapland.

Het rendier is de grazer van de toendra en het huisdier van de nomaden die vroeger het noorden van Azië en Europa bevolkten. In Amerika heten deze karibou, ze zijn anders maar wel aan het rendier gerelateerd. Ze worden gehouden om hun vacht en hun vlees. Ook is het rendier een trekdiër. In Finland lopen rendieren vrij rond. Als er een op je motorkap belandt, heb je een probleem. Het rendier behoort altijd toe aan een eigenaar, wiens kudde rendieren tot in een straal van 50 km rond de boerderij kan dolen. Rendieren zijn onlosmakelijk verbonden met de manier van leven in Scandinavië. Rendier is traditie en emotie, verbonden aan een manier van leven.

Nieuw gewei

Anssi Kiiskinen (1977) is een Laplandse herder. Met zijn oom Ari runt hij de rendierboerderij Kopara in Pyhäntunturi. „Ons land telt in totaal 200.000 rendieren”, vertelt Anssi, terwijl hij zijn sluike blonde haar opzij werpt. „Ze houden zich vooral op in de bossen. In de zomer voeden ze zich met wat de natuur te bieden heeft. Het zijn delicate eters en ze lusten het liefst korstmos en paddenstoelen. In de winter valt er minder te halen en halen we ongeveer twee derde van de kudde naar de boerderij. Daar voederen we de rendieren bij. Een derde loopt ook in de winter vrij rond want

voor deze groep is er genoeg te vinden.” „Wist je dat een rendier elk jaar, in drie maanden tijd, een nieuw gewei krijgt?”, vraagt Anssi, terwijl hij een aantal rendieren de wei in laat lopen. Ze komen met gezwinde pas aanrennen, allemaal heren. De vrouwen zijn de hert op. Ze hebben verschillende geweiën. „Probeer eens zo'n gewei vast te houden”, stelt Anssi voor. Het voelt als een kloppende ader. „Zie je wel: het leeft!” Als een rendier dit jaar een groot gewei heeft, betekent het niet dat het nieuwe gewei het oude qua formaat overtreft. Het kan ook kleiner uitvallen. De rendieren drommen samen bij het voer dat Anssi uitstrooit. Mannelijke rendieren zijn veruit

Op zoek naar de woonplaats van het rendier

in de minderheid. De moderne rendierman heeft een harem van tien tot twintig dames. Bij de paring is het zelfs zo dat 5 procent rendiermannen de 95 procent vrouwelijke rendieren moet zien te bevruchten. Dat betekent dat ze na de bronsttijd in oktober en november uitgeput zijn en aan kracht hebben ingeboet. Ze verdwijnen uit de kudde en sterven niet zelden een stille dood. Een vrouwelijk rendier kan na drie jaar haar

eerste kalf baren. Een rendierkalfje is ongeveer 60 cm groot, drinkt moedermelk, kan binnen tien minuten lopen en binnen een uur rennen. Vanaf eind mei worden de eerste kalfjes geboren. In juni en juli worden de jonge rendieren geormerkt en geteld. Vanaf eind september tot januari is het de drukste tijd op de boerderij, want dan is een groot gedeelte van de rendierkudde binnen. Elk jaar komen er in Finland

120.000 nieuwe rendieren bij en elk jaar gaan er 120.000 dood, door roofdieren en verkeer, of via de slacht. Dertig procent van die 120.000 stervende dieren wordt in de wildernis opgegeten door een roofdiër. De regering houdt de omvang van het rendierenbestand nauwgezet bij: 200.000 is het maximum. Jaarlijks wordt er geteld, op 1 juni. Het verhaal gaat dat een rendierhouder nooit vertelt hoeveel rendieren hij bezit. Doorbreekt hij dat, dan zal het lot hem niet gunstig zijn.

Biologische markt

Het bijvoederen van rendieren is kostbaar. Daarom heeft Anssi van Kopara een toeristische attractie gemaakt. De kennisma-

king met het authentieke rendierbestaan krijgt een bijzonder tintje in de kota, de typische Lapse puntvormige tent. Overal liggen rendierhuiden en aan de wand hangt kleurige textiel. Vanuit Kopara worden safari's georganiseerd. Ook heeft Kopara een restaurant, waar rendier- en rendiervlees op het menu staan. Ook verkoopt Anssi rendiervlees. „Alleen voor de interne markt”, zegt hij. Rendiervlees wordt niet naar het buitenland geëxporteerd. „De Europese Unie legt de Finse rendierhouders regels op. Sinds de toetreding van Finland tot de EU in 1995 hebben we geïnvesteed in een netwerk van slachthuizen. Dit moest de hygiëne en de uniformering bevoor-

Kerstman in Santapark

Wat Madrid is voor Sinterklaas, is Rovaniemi voor de kerstman. Rondom de kerstman is in Rovaniemi van alles te beleven. Even buiten de stad op de poolcirkel ligt het Santapark, waar je non-stop wordt ondergedompeld in de kerstfeer. Jaarlijks is dit de trekpleister van duizenden bezoekers die zich laven aan souvenirshops, cafeetjes en restaurants. Er zijn winkels, terrassen en er is een postkantoor vanwaar je een kaart met zegel en stempel van de kerstman naar je geliefden kunt schrijven, waar ter wereld ook. Midden in het dorp is het huis van de kerstman waar je met de kerstman op de foto kunt. Meer info: www.santaclausvillage.info

Bij de foto's
Elk jaar komen er in Finland 120.000 rendieren bij, maar er gaan er evenveel dood, door roofdieren of verkeer.
Foto's Arthur Glaser

deren. Nu is het efficiënter en prettiger werken.” Hij hoopt dat de Finnen op een zekere dag rendiervlees mogen exporteren, want het is mager en gezond. In de toekomst zal de vraag naar dergelijk verantwoord vlees toenemen, verwacht Anssi. „Daar ligt een kans voor jonge rendierhouders.” Finland kent ongeveer vijftienduizend rendierhouders. Ze zijn verenigd in de Associatie van Rendierhouders in Rovaniemi. Er bestaat zelfs een parlement van rendierhouders dat jaarlijks in juni vergadert. Toch daalt het aantal rendiereigenaars. „De animo om herder te worden neemt af. Jonge mensen gaan liever bij Nokia werken en trekken naar steden als Helsinki.” Anssi lacht: „Slechts een enkele gek als ik blijft in het hoge noorden als rendierhouder”.

De warme zomers hebben een groot nadeel: de zwermen mugen. Rendieren gaan daar schrandere mee om. Ze verplaatsen zich in grote dicht opgeengedrukte kuddes om de mug het leven zuur te maken. In het midden van de groep krijgen de prikgrage insecten geen vat op de dicht tegen elkaar aangedrukte rendieren. Finland heeft ook z'n rendierraces. Van medio februari tot medio april wordt er gestreden om de rendierbeker. Uiteindelijk komen de 24 beste rendieren van de Porocu tegen elkaar uit in de Inari-kampioenschappen, die sinds 1950 worden gehouden.

Informatie

www.kopara.fi
www.paliskunnat.fi
Scandinavian Wintersports heeft met Anssi een speciaal programma gemaakt waarbij overnacht kan worden bij de rendierfarm. Dit is onderdeel van een groter programma, het Laps Wintersportavontuur XXL. Zie www.scandinavianwintersports.nl

2 Gezondheid

Werken campagnes voor een goede gezondheid wel?

3 Koken

Door alle lagen van de bevolking zitten thuisfrituurders

6 Reizen

In de metro door Moskou zie je woedende vrouwen op stilettohakken